

Od znanstvenokritične izdaje do repozitorija rokopisov

Dosežki, možnosti in načrti

Matija Ogrin,* Tomaž Erjavec,# Jan Jona Javoršek‡

* Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede, ZRC SAZU

Novi trg 2, 1000 Ljubljana

matija.ogrin@zrc-sazu.si

Odsek za tehnologije znanja, Inštitut Jožef Stefan

Jamova cesta 39, 1000 Ljubljana

tomaz.erjavec@ijs.si

‡ Inštitut Jožef Stefan

Jamova cesta 39, 1000 Ljubljana

jona.javorsek@ijs.si

1 Pregled dela

Od začetka prvega slovenskega raziskovalnega projekta o znanstvenih izdajah v elektronskem mediju v letu 2001 je minilo 15 let. V tem času se je zvrstila vrsta iniciativ in projektov, v katerih smo kolegi z ZRC SAZU in IJS razvijali in aplicirali postopke elektronske obdelave, analize, prikaza in objave besedil. S temi postopki, vedno so temeljili na smernicah konzorcija Text Encoding Initiative (TEI), smo obdelovali razne vrste humanističnih tekstov s področja več ved, zlasti literarne zgodovine oz. širše literarne vede, občega zgodovinopisja in celo muzikologije. Ta besedila so v prostem dostopu z licencami CC objavljena na spletu v elektronskih znanstvenih izdajah, ki jih sorodne konceptualne osnove povezujejo v zbirke eZISS (Elektronske znanstvenokritične izdaje slovenskega slovstva), portal eZMono (Elektronske znanstvene monografije) z zbirkami SGD (Slovenska glasbena dediščina), SD18 (Osemnajsto stoletje na Slovenskem), v razvoju je zbirka eZD (Elektronska Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev), med osrednjimi dosežki vseh teh prizadevanj pa je portal NRSS (Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja).

2 Kritične ugotovitve

Prispevek predstavi pregled nad raznolikimi oblikami elektronskih izdaj in zbirk z omenjenih področij zlasti s treh gledišč:

1. kaj se po 15 letih uporabe in razvoja elektronskih metod zdi še danes uporabno, kaj pa se kaže kot zastranitev ali slepa ulica;
2. uporabne in perspektivne elektronske izdaje je treba spričo tehnoloških sprememb prenoviti, jih prenesti v novo tehnološko okolje;
3. kaj se je za področje literarnih in/ali historičnih ved izkazalo za posebej uporabno, a za to še ni razvita vsa zaželena tehnološka podpora.

S prvo točko želimo nakazati aktualnost in koristnost elektronskega označevanja in prikaza besedil, zlasti za namene znanstvenokritičnih izdaj temeljnih virov (eZISS). Na drugi strani pa se poskusi povezovanja elektronskega besedila z multimedijem zdijo vsaj za zdaj tehnološko brez prave perspektive.

S točko dve želimo nakazati, da je tip elektronske znanstvenokritične izdaje, kot se je z različnimi manjšimi razlikami razvil v zbirki eZISS, trajno uporaben in za humanistične vede razvojno perspektiven. Prispevek nakaže, kako bomo obstoječe izdaje eZISS prenesli v novo tehnološko okolje (Fedora Commons), kjer že deluje vrsta naših zbirk, zlasti repozitorij rokopisov NRSS.

V tretji točki bo izpostavljeno, da je ustroj repozitorija, kakršen je NRSS, sicer uporaben za analitične opise primarnih virov, v našem primeru rokopisov, in za njihove digitalne faksimile, kar se v podobnih oblikah uporablja široko po svetu. Vendar bo repozitorij še mnogo bolj uporaben, ko mu bomo dodali načrtovani modul s prepisi celotnih rokopisnih besedil s primernimi iskalnimi možnostmi. Sočasno razvijamo z metodami strojno podprtega prevajanja tudi programsko rešitev, ki bo diplomatično prepisana rokopisna besedila do določene stopnje predelala v kritično redigirane tekste z minimalnimi, toda računalniško zahtevnimi posegi, kakor je denimo pretvorba (pogosto nestandardne) bohoričice v gajico. Z vsem tem bo širši javnosti bistveno olajšan dostop do vsebine starejših slovenskih rokopisnih besedil, do njihove tako dokumentarno-podatkovne kakor literarno-estetske in duhovne dimenzije.

3 Literatura

Tomaž Erjavec, Matija Ogrin. 2005. Digital critical editions of Slovenian literature: an application of collaborative work using open standards. V: DOBREVA, Milena (ur.), ENGELLEN, Jan (ur.). *From author to reader : challenges for the digital content chain : proceedings of the 9th ICC International Conference on Electronic Publishing*, Arenberg Castle, June 8-10, 2005. Leuven: Peeters, str. 151–156.

Matija Ogrin, Jan Jona Javoršek, Tomaž Erjavec. 2013. A register of early modern Slovenian manuscripts. *Journal of the Text Encoding Initiative*, ISSN 2162-5603, March 2013, issue 4, str. 1-13, ilustr. <http://jtei.revues.org/715>.

TEI Consortium, eds. TEI P5: Guidelines for Electronic Text Encoding and Interchange. [Version number]. [Last modified date]. TEI Consortium. <http://www.tei-c.org/Guidelines/P5/>